

פניני הפרשה

כי-תצא

עלון מס'

1052

שנה כ"א התש"ף

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. ניידי: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

תעזור לעצמך!

לא תראה את המור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו (כב. ד) – כתב רש"י: זו טעינה, להקים משאוי שנפל מעליו. "עמו" עם בעליו אבל אם הלך וישב לו ואמר לו הואיל ועליך מצוה אם רצית לטעון טעון, פטור. ע"כ.

בספר החינוך מבאר את ענין המצוה, שיש לחמול על כל יהודי שמצטער בגופו, ואפילו המצטער באבדת ממונו עלינו לחמול עליו ולהצילו. אבל כאמור כאשר הוא עצמו לא אכפת לו מממונו, אין מצוה לעזור לו.

החפץ חיים מקיש את הדבר גם לעולם הרוחני. אנו מבקשים מה' בכל תפלת עמידה "נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה". והנה אם אנו עוזרים לעצמנו, אכפת לנו ומשתדלים להיזהר בדבור, גם הקב"ה יסייע לנו, אבל כאשר איננו עושים שום דבר בנדון, באיזה פה נבקש נצור לשוני מרע.

באהבת עולם אנו מבקשים לזכות בתורה: "כן תחננו אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד". בבקשה זו יש כמה וכמה לשונות של תחנונים כדי לזכות להבין ולהשכיל, ובכל זאת אדם יכול לבקש ולהתחנן ואינו זוכה להבין. מה פשר הדבר?

למה הדבר דומה? לבעל חסד גדול היה לו גמ"ח הלוואות, אחרי תפלת שחרית ניגש אליו יהודי והפציר בו לתת לו בדהיפות הלוואה בסכום גבוה. למרות שהיה קשה לו לתת, הסכים לתת לו אבל בתנאי שיבוא מוקדם בערב לפני שניגעו שאר המלוים. והנה בערב חיכה לו ולא הגיע. למחרת בבוקר שוב פגש בו, וביקש ממנו שוב את ההלוואה. אמר לו חיכיתי לך ולא באת. התנצל בכל לבו. אמר לו טוב הלילה תבוא בזמן ואל תאחר. אבל גם באותו ערב, חיכה לו ולא הגיע. למחרת, כבר לא הסכים לשמוע אותו. כך גם בלימוד התורה, התפלה "ללמוד להבין ולהשכיל" מתקבלת בתנאי שאדם יראה נכונות לעזור לעצמו.

שיא תורני

עצה טובה

בית הב"ד הגדול בעולם

ממוקם בלב קמפוס אוניברסיטת רוטרגם שבניו ג'רזי. מדובר בבניין גדול מדות וייחודי בצורתו החיצונית. בחזיתו מופיעים המשולשים הידועים של בניין 770 בניו יורק ומטרתו היא אחת: להוכיח לסטודנטים היהודים שהיהדות נותנת טעם לחיים. הבית מנוהל בידי הרב יוסי קרליבך, שנשלח לשם על ידי הרבי מליובאוויטש לפני למעלה מ-30 שנה. על חבריו נמנים למעלה מ-4,000 סטודנטים יהודים הלומדים באוניברסיטה ואורחים מזדמנים, אשר יכולים למצוא במקום מגוון שירותי יהדות ואף ארוחות סדירות ואפשרות ללינה.

בעת הבטחת ונתינת פרס לילד עבור פעילות התנדבותית, כגון עזרה לזולת או קריאת תהלים, יש להדגיש לילד כי עיקר זכות ומעלת המצוה שמקיים, מתבטאת בעצם המעשה הנפלא שעשה, אשר שכרו גדול ועצום מן השמים, ואילו הפרס אינו אלא רק ביטוי קטן של הוקרה. (הרב זמיר כהן שליט"א בספרו "המדריך המלא לחינוך ילדים").

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"עיקר החינוך בימי הילדות בעודו ילד ונער, וכמ"ש שלמה המלך ע"ה 'חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה', שאם יעזוב האב את ילדו ללכת שובב בדרכי לבם ויגדלו כעיר פרא באין תורה ומוסר ודרך ארץ ויצר לב האדם רע מנעוריו, יהיו האבות אשמים בחינוכו כי הם הגורמים לו ללכת בדרך לא טובה, כי האדם עץ השדה. וכמו הנטע הרך והענף היונק שנוכל לכופפו לכל אשר נרצה, ואם יתקשה, אם יכופפו אותו, ישבר. וכמו כן בעל כרם אם ישים לב על עציו יעשו פרי תנובה, ואם יעזוב אותם על הטבע, יהיו לאשכולות מרורות. וכן הוא באדם כל שלא הורגל ברע, נוכל לכופו ולעשותו תפארת אדם".

(מגיד חדשות" ח"ט עמ' פ"א)

כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור וגו' ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה (בג. יא)

פירש רש"י ז"ל: זו מצות לא תעשה, ואסור להיכנס למחנה ליה ולכל שכן למחנה שכינה. ע"כ. והוא מהגמ' פסחים (דף ס"ח ע"א), ולמדו שם מדרכתיב המחנה המחנה תרי זימני. ע"ש. ונראה לי בס"ד לרמוז בסופי התיבות "יבא אל תוך" שעולים בגימטריא כמנין לוייה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

שגרה של חסד

חיים שיש לך רגש לצער שלהם, אלא גם אבידה שהיא **חפץ דומם**, וזהו "וכן תעשה לשמלתו".

ואחר ששילש במצוה והושרשה בו, מודיעה התורה: דע לך, שכל כך תהיה מורגל במצוה עד שתגיע למצב שהחסד יהפוך לחלק מאישיותך ו"לא תוכל להתעלם" ממנו.

*

במשנה במסכת אבות (פ"ג מ"ט) שנינו: **"והכל לפי רוב המעשה"**. ומסביר הרמב"ם שם שאם למשל שני אנשים נותנים מאה זוז לצדקה - אחד נותן את כל המאה זוז בבת אחת לעני אחד, ואילו חברו מחלק את המאה זוז למאה עניים שונים, זוז לכל אחד; למרות ששניהם נתנו צדקה בסכום שווה, שכרו של השני גדול יותר, כיון שהוא מרגיל עצמו בנתינה. וזו כוונת המשנה "והכל לפי רוב המעשה" - **כמה שתרבה יותר את הפעולה והמעשה של המצוה - שכרך גדול יותר.**

והוסיף מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א, שרעיון זה בא לידי ביטוי גם בענין תרומות ומעשרות ומתנות עניים. התורה צייתה לתת לעניים בשדה-אילן לקט שכחה ופאה, ובכרם פרט ועוללות, ואח"כ צייתה להפריש מעשר ראשון ללויים הנחשבים כעניים ומעשר עני לעניים. ואח"כ כשמכניס עיסה צריך לעשות הפרשת חלה ולתת אותה לכהן. לכאורה במקום כל הפעולות האלה, היתה התורה יכולה לצוות להפריש פעם אחת עשרים אחוז או יותר לצדקה על הכל? אלא שהתורה רוצה שאדם ירבה בפעולות של נתינה, וכך יתרגל להיות בעל חסד.

*

אחד מתלמידיו של הגאון רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל ה"חפץ חיים", הגיע ובפיו שאלה: הוצעה לו עבודה בסניף בנק, ויש בידו לבחור בין שני תפקידים: לעבוד בדלפק בו אנשים מושכים כספים מחשבונם, או בדלפק בו מפקידים המחאות. לכאורה אין כאן שאלה משמעותית, אבל תשובתו של החפץ חיים היתה מפליאה: בחר בדלפק המשיכות. ונמוקו עמו: יהודי צריך להתרגל להיות "נותן". כאשר תמסור לאנשים את כספם, תקנה בכך מדה טובה בנפש - להתרגל להעניק. אולם אם תשב בדלפק ההמחאות בו מתעסקים רק בשטרות חוב, הרי שתתרגל להיות "מקבל"...

מרום שהיה משה כהן רגיל בשבועות, נהפך לו הדבר לטבע, וכמעט בכל שיחה יצאה מפיו שבועה אפילו בלי להרגיש. כשנתוודע לחומרת הענין, קיבל על עצמו בשבועה חמורה שמכאן ואילך יימנע מכל צורה של שבועה. אלא שההרגל היה חזק ממנו והוא שב לסורו. כשהעירו לו על כך, הכחיש זאת בתוקף, וכהוכחה לדבריו הוא קפץ ונשבע...

*

כח ההרגל הוא לרוב שלילי ובדרך כלל היצר הרע עושה בו שימוש לרעה, אך האלשיך הקדוש מחדש כי ניתן לעשות בו גם שימוש לטובה - על ידי השרשת מדות טובות וחסד, עדי הפיכתם לשגרה.

ובכך הוא מבאר את כפל הלשון בפסוק בפרשתנו "השב תשיבם". התורה ערה לקושי שיש לאדם להקדיש זמן לעשיית חסד, "שקשה הדבר בעיני בני אדם ליגע בעד זולתם, כי מי יראה אבידת אחיו שורו או חמורו ויהיה מחמר אחריו עד גשתו עד אחיו ויניח כל עסקיו". על כן בנתה התורה מערכת של ציוויים שתפקידם להכניס את האדם לשיגרה והרגל של חסד, וחזקה על ההרגל שיעשה לו טבע שני, וישיריש בקרב האדם את עשיית החסד.

הכיצד? בתחילה מורה התורה: "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם" כפי טבע האדם שדרכו להתעלם, אלא "השב תשיבם" - "השב" מלשון ציווי, עשה זאת בתחילה בגלל ציווי התורה, ואחר כך כבר "תשיבם" מעצמך, "כי עשיית המצוה פעם אחת, תגרוור להיטיב לבך לעשותה פעם שנית".

ובזה ממשיך האלשיך לפרש מדוע מנתה התורה כל כך הרבה דוגמאות (שה, חמור, שמלה)? ומהו הלשון "לא תוכל להתעלם"?

כשבונים הרגל, יש לבנות אותו בהדרגה - מהקל לביצוע אל הקשה. לכן בתחילה מביאה התורה דוגמא מאבידת שור או שה שהם בהמה טהורה, שיותר קל לאדם מבחינה נפשית להשיב אותה ולטפל בה. וממשיכה התורה לומר שאם תתרגל להשיב בהמה טהורה, מובטח לך ש"וכן תעשה לחמורו" שהוא בהמה טמאה. ומזה ימשך שלא רק תשיב בעלי

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

ביטוח מושלם

חשבונות עסקיו. "הנה רשימת הביטוח שלי!" החוה בידו. ברשימה היו שמות תלמידי החכמים והישיבות המקבלות ממנו את כספי ביטוח סחורותיו. "את דמי הביטוח לכל סחורה שאני קונה, אני מעביר לישיבות ותלמידי חכמים!" הפטיר.

באחד הימים, טבעה ספינה סמוך לנמל טרטוס. באוניה היו סחורות רבות של סוחרי חאלב ודמשק, יהודים וערבים. בין הסחורות היתה גם סחורתו של רבי אברהם.

עובדי הנמל עבדו בקדחתנות והצליחו להציל מעט מן הסחורות. למרבה הפלא, כל סחורתו של רבי אברהם לא ניזוקה כלל, והצליחו לחלצה בשלמותה.

ולא זו בלבד, עקב טביעתם של בדי הסוחרים האחרים, ניתן היה להשיג את האריג הלבן שהוזמן מהודו רק אצל רבי אברהם שבדיו נותרו שלמים וצחורים ללא רבב. נהרו כל אנשי העיר לקנות אצלו והוא התעשר עושר רב.

כבוא אליו שנית הפקיד מחברת הביטוח, אמר לו רבי אברהם: "עתה משוכנע אתה כי סחורותי מבוטחות?"...

איש היה באר"ץ היא ארם צובה, ושמו רבי אברהם אנטקי זצ"ל. והיה האיש ההוא תלמיד חכם וירא ה', אך לא רצה להנות מכתרה של תורה, ולכלכלת ביתו היה עוסק במכירת בדים לבנים שייבא מהודו וממנצ'סטר שבאנגליה. בנו בכורו היה לו לעזר בחנותו, וברכת ה' שרתה בעמלו. דיבורו היה בנחת עם הבריות, הליכותיו נאות ומשאו ומתנו באמונה.

באחד הימים, נכנס לחנותו הפקיד היהודי של חברת הביטוח המפורסמת "לוידיס", והחל משכנעו לבטח את סחורותיו בחברה שלהם.

"רְאֵה רבי אברהם", דיבר אל הגיונו ולבו גם יחד, "היום אין מי שאינו מבטח את סחורתו. לא פעם שומעים אנו על אוניות מלאות בסחורה יקרה השוקעות במצולות ים, ובמקרה כזה עלול אתה חלילה לצאת נקי מנכסוך!"

נענה רבי אברהם בבת-שחוק שלוה: "כל סחורותי מבוטחות כבר!"

"אצל מי?!" פקח הפקיד זוג עיניים תמהות.

ניגש רבי אברהם אל המכתבה והוציא את פנקס

☺ זה לא חנוק! ☺

חתול מנחל מרדף אחרי עכבר, ורגע לפני שהוא מצליח לתפוס אותו, העכבר מצליח להמוק בזריזות לחור קטן בקיר ונעלם.

החתול המתוסכל בוחה בפתח, בעור העכבר בפנים מונגב את הזיעה במצחו. לפתע שומע העכבר נביחות רועשות של כלב ויללות מצמררות של חתול.

מרוצה מהתפנית הברורה בעלילה, הוא יוצא החוצה ומייד החתול תופס אותו.

"איפה הכלב שנבח כאן?" שואל העכבר את החתול, "השבתי טרף אותך..."

"אתה רואה", משיב החתול, "היום מי שלא יודע שתי שפות לא יכול להסתדר בחיים..."

☺ חנוק חנוק אפא... ☺

אם נשכיל להבין שהיצר הרע מדבר אתנו בשתי שפות, לא נפול ברשתו...

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א
(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שנתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: מצאתי ברחוב פלאפון לא כשר, האם עלי להכריז עליו?

תשובה: יש להכריז עליו. עיין בשו"ת יחזה דעת (חלק ג' סימן מ"ז) לענין בגדים שאינם צנועים אם מותר למכור אותם, והוא הדין לנדון דידן אם יש לתלות שצריך למסור הודעות ולקבל הודעות בכתב וכדומה. ואם זה בחור רווק וכל שבן בחור ישיבה לא ימסור לו.

שאלה: שמעתי בשם כת"ר שליט"א שאין מושג "גזל שינה", וצריך להזהר בזה משום צער הבריות. האם נכון הדבר, ואם כן, האם הוא שוה בחומרתו לגזל?
תשובה: גזל שינה יותר גרוע מגזל ממון, אע"פ שלא הובא מושג זה בראשונים.

שאלה: סידורים ישנים ברחבת הכותל המערבי שהאחרים רוצים לנגזם, האם מותר ליטול מהם לשימוש פרטי, אחר שכתבו עליהם התורמים נוסח כמו "לכותל המערבי בלבד" וכיוצא?
תשובה: אם עומדים לגניזה, מותר ליטול מהם לשימוש פרטי.

שאלה: האם מותר לכתוב על שמרות או לקשקש חתימה, מאחר ששמעתי שכאשר הבנק מקבל שטר עם קשקוש כל-שהוא, אז במקום להחזיר אותם לבני אדם אחרים הם שורפים אותם ומייצרים שמרות חדשים, ואולי יש בזה חשש גזל?
תשובה: אין בזה איסור.

שאלה: אני אחראי על המזגנים בישיבה, ולפני שבת שכחתי לערוך שעון שבת, והמזגנים דלקו כל השבת ברציפות. האם עלי לשלם לישיבה על הזמנים שהמזגן לא היה אמור להיות דלוק?
תשובה: תזהר להבא. אם אתה מקבל כסף על האחריות ושוב פעם תשכח, תצטרך לשלם.

שאלה: מה דינו של אדם שגזל ואינו יודע כמה גזל?

תשובה: אם יודע ממי גזל, ישלם עד שיאמר לא יותר מהסכום הזה (כמ"ש בגמ' [[מנחות ק"ו ע"ב]] עד שיאמר לא לכך נתכוונתי), ויבקש מחילה על הנשאר. ואם אינו יודע ממי גזל, יעשה בהם צרכי רבים, גשמיים או רוחניים.

שאלה: אדם שקנה עליית ששי, בגלל שיש בה פרשת "המן", האם יכול גבאי בית-הכנסת להעלות מוסיפים בעליית ששי, כך שזוה שקנה את עליית ששי יקרא בתורה בסך הכל ארבעה פסוקים, ולא יזכה לקרוא את פרשת "המן"?
תשובה: אסור לעשות כן, כי הוא גונב דעת בעלים.

שאלה: האם בערב החתונה מותר לחתן לנסוע יחד עם כלתו להתפלל ולהצטלם יחד בכותל?
תשובה: בערב החופה סמוך לחופה – מותר, אך במשך הנסיעה יהיה אתם שומר.

שאלה: מותר לכלה לחבק את האחים שלה ביום חופתה?
תשובה: אסור לחבק.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו